

VNS 13/2025 vp

**VALTIONEUVOSTON SELONTEKO EDUSKUNNALLE
PUOLUSTUSVOIMIEN OSALLISTUMISESTA NATON RAUHAN AJAN YHTEISEN PUOLUSTUKSEN
TEHTÄVIIN VUONNA 2027**

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain (418/2017) 3 §:n mukaisen selonteon Puolustusvoimien osallistumisesta Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin vuonna 2027.

Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät

Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät ovat tärkeä osa Naton perusajatusta, jonka mukaan kaikki liittolaiset valmistautuvat tukemaan toisiaan pelotteen ja puolustuksen toteutuksessa koko liittokunnan alueella. Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävien tavoitteena on osoittaa valmiutta ja puolustuskykyä sekä liittolaisten keskinäistä solidaarisuutta, jaettua vastuunkantoa ja yhtenäisyyttä. Pelotetta ylläpidetään, kehitetään ja osoitetaan säännöllisellä harjoittelulla, yhteisellä operoinnilla ja läsnäololla. Venäjän hyökkäyssota ja sen johdosta Euroopan turvallisuustilanteessa tapahtunut muutos on korostanut Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävien merkitystä, ja läsnäoloa on lisätty itäisen sivustan jäsenmaissa.

Naton rauhan ajan tehtäviä toteutetaan eteentyönnettyillä maavoimajoukoilla (Forward Land Forces), pysyvillä merivoimaosastoilla (The Standing Naval Forces), ilmavalvonnan päivystystoiminnalla (Air Policing), rauhan ajan tehostetulla ilmapuolustuksella (Air Shielding), Naton nopean toiminnan joukoilla (Allied Reaction Force) sekä erillisillä valvonta- ja valmiustoimilla (enhanced Vigilance Activity). Naton jäsenmaiden näihin tehtäviin osoittamat joukot ovat suoraan Naton johdossa (Transfer of Authority).

Puolustusvoimat osallistuu Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin. Ilmavoimat osallistui jo vuonna 2023 Naton Vilnan huippukokouksen suojaamistehtäviin. Varsinainen osallistuminen käynnistyi vuonna 2024, jolloin Puolustusvoimat lähetti aluksen Naton miinantorjuntaosastoon Itämerelle sekä hävittäjäosaston Naton Air Shielding -tehtävään Romaniassa, Bulgariassa ja Mustallamerellä. Vuoden 2025 aikana Puolustusvoimat on osallistunut Naton ilmavalvonnan päivystystoimintaan Islannissa ja pysyvien merivoimaosastojen toimintaan Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla. Vuoden 2026 osalta Puolustusvoimat jatkaa osallistumista merivoimaosastojen toimintaan. Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistumisesta on tullut osa normaalia Puolustusvoimien toimintaa.

Suomen lähestymistapa Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistumiseksi

Osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin kuuluu liittolaisten toimintaan ja on tärkeä osa Suomen toimintaprofilia Naton jäsenmaana. Suomelle on tärkeää osoittaa konkreettisesti sitoutumista ja vastuunkantoa liittokunnan pelotteesta ja puolustuksesta 360 asteen ajattelutavan mukaisesti koko liittokunnan alueella. Tehtäviin osallistuminen on osa liittokunnan taakanjakoa, ja on erittäin tärkeää osoittaa sitoutumista Euroopan pelotteen ja puolustuksen vahvistamiseen myös transatlanttisten suhteiden vahvistamisen näkökulmasta.

Liittolaisten aktiivinen osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin viestii yhtenäisyydestä ja vahvistaa pelotetta. Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistuminen tulee nähdä osana normaalia liittolaismaan toimintaa, jossa sotilaallisia voimavaroja asetetaan liittokunnan pelotteen ja puolustuksen käyttöön. Samalla osallistumisella on vaikutuksia myös Suomen kansainvälisten suhteiden sekä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisten kumppanuuksien näkökulmasta. Osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin on yksi tavoista, jolla Suomi tukee liittokunnan toimia euroatlanttisen turvallisuusympäristön vahvistamiseksi.

Osallistuminen laivasto-osaston ja miinantorjuntaosaston tehtäviin ensisijaisesti Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla on osoitus vastuunkannosta etenkin lähialueemme turvallisuudesta. Suomi on johdonmukaisesti korostanut Nato-jäsenyytemme lisäävän Itämeren alueen vakautta. Itämeren alueen turvallisuustilanne on korostunut Venäjän lisääntyneiden hybriditoimien myötä. Venäjän vihamielisten toimien arvioidaan jatkuvan alueella myös tulevaisuudessa, ml. tilanteessa, jossa Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa päättyisi. Venäjän käyttämä varjolaivasto tuo alueelle moninaisia riskejä. Tarve vastetoimille muun muassa kriittisen infrastruktuurin turvaamiseksi Suomen lähialueilla tulee näin todennäköisesti korostumaan myös jatkossa. Suomi on ollut aktiivinen uhkiin vastaamisessa sekä osallistumalla Naton rauhan ajan tehtäviin että toimimalla aloitteellisesti yhdessä Itämeren Nato-liittolaisten kanssa. Osallistuminen vuonna 2027 jatkaisi edeltävien vuosien osallistumista Naton pysyvien merivoimaosastojen toimintaan ja osoittaisi näin Suomen pitkäjänteisen sitoutumisen liittokunnan yhteisiin toimiin lähialueen turvallisuusympäristön vahvistamiseksi sekä toisi esiin Suomen aloitteellista roolia Itämeren alueen turvallisuuden takaamisessa.

Vuoden 2027 osallistumisen keskeinen sisältö ja tavoitteet

Puolustusvoimien on tarkoitus osallistua Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen pysyvän laivasto-osaston SNMG1:n tehtäviin Naton merellisellä vastuualueella yhteensä enintään 40 henkilöllä vuonna 2027; tämä sisältää osallistumisen osaston tehtäviin sen aluksilla enintään viidellä sotilaalla vuoden 2027 aikana sekä mahdollisen osallistumisen Hamina-luokan aluksella noin 30 sotilaalla enintään kuukauden ajan vuoden 2027 aikana.

Puolustusvoimien on tarkoitus osallistua myös pysyvän miinantorjuntaosaston SNMCMG1:n tehtäviin Naton merellisellä vastuualueella yhteensä enintään 50 henkilöllä vuonna 2027; tämä sisältää osallistumisen Katanpää-luokan aluksella noin 40 sotilaalla enintään kuuden kuukauden ajan vuoden 2027 aikana, mahdollisen osallistumisen osaston esikunnan tehtäviin sen johtoaluksella enintään neljällä sotilaalla vuoden 2027 aikana sekä mahdollisen osallistumisen raivaajasukeltajapartiolla osaston tehtäviin SNMCMG1:n aluksella enintään kuudella sotilaalla vuoden 2027 aikana.

Osallistumisesta on tarkoitus päättää kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain perusteella.

Naton pysyvät merivoimaosastot muodostavat liittokunnan merellisten suorituskykyjen ytimen ja mahdollistavat liittokunnalle jatkuvan, uskottavan ja joustavan kyvykkyyden, joka on tarvittaessa otettavissa käyttöön nopeasti mahdollisissa kriisitilanteissa tai jännitteiden lisääntyessä. Naton pysyvät merivoimaosastot koostuvat neljästä osastosta. Natolla on kaksi pysyvää laivasto-osastoa (Standing NATO Maritime Groups, SNMG1 ja 2) ja kaksi pysyvää miinantorjuntaosastoa (Standing NATO Mine Countermeasures Groups, SNMCMG 1 ja 2), joita voidaan käyttää nopeasti eri kriisitilanteissa. Pysyvät merivoimaosastot ovat liittokunnan merivoimajohtoportaan (Allied Maritime Command) johdossa ja käytettävissä Naton neuvoston päätösten mukaisesti kaikkiin Naton tehtäviin harjoituksista operaatioihin liittokunnan koko merellisellä vastuualueella. Liittokunnan merellinen vastuualue kattaa Atlantin valtameren, Itämeren, Pohjanmeren, Välimeren ja Mustanmeren alueet. Tällä hetkellä pysyvät laivasto-osastot eivät ole osa Naton nopean toiminnan joukkoja, mutta ne voidaan Naton neuvoston päätöksellä liittää osaksi niitä.

Naton eteentyönnettyjen maavoimajoukkojen tehtäviin muissa liittolaismaissa ei ole tarkoitus osallistua vuonna 2027. Nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa Suomen asema liittokunnan itäisen sivustan maana sekä Suomen rooli Naton alueellisessa suunnitelmassa muodostavat asetelman, jossa on tarkoituksenmukaista keskittää maavoimien toiminta Suomen alueelle. Esimerkkeinä tästä ovat Suomeen perustettu maavoimajohtoporras sekä

turvallisuustilanteen mukaan skaalattava eteentyönnetty maavoimajoukko. Osallistumista on mahdollista tarkastella myöhemmässä vaiheessa uudestaan.

Myöskään Naton rauhan ajan tehtävien ilmapuolustuksen pysyviin ennalta suunniteltuihin valmiusvuoroihin muissa liittolaismaissa ei ole tässä vaiheessa suunniteltu osallistumista vuodelle 2027. F-35 käyttöönottoprojektin käynnistyminen ja eteneminen määrittävät milloin Ilmavoimien on mahdollista tähän toimintaan osallistua.

Aseellisen hyökkäyksen kohteeksi joutuneella valtiolla on Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan SopS 1/1956) 51 artiklan mukaisesti oikeus erilliseen tai yhteiseen puolustukseen. Naton jäsenvaltiot ovat Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukaisesti sitoutuneet yhteiseen puolustukseen, jossa aseellinen hyökkäys yhtä jäsenvaltiota kohtaan katsotaan hyökkäykseksi kaikkia kohtaan. Naton pelote- ja puolustus on suunniteltu siten, että Naton johdossa olevat joukot voivat tarvittaessa osallistua liittolaisten alueen puolustamiseen. Tällöin Naton Euroopan joukkojen komentaja on vastuussa kaikkien sotilaallisten toimenpiteiden toteuttamisesta, Naton neuvoston hyväksymissä rajoissa, jotka ovat tarpeen turvallisuuden säilyttämiseksi tai palauttamiseksi Naton alueella. Tällaisissa tilanteissa olisi mahdollista, että Naton pysyvät merivoimaosastot siirtyisivät Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävien toimeenpanosta liittolaisten alueen puolustamiseen. Tämä koskisi myös suomalaisia Naton pysyvissä merivoimaosastoissa olevia aluksia sekä henkilöstöä.

Osallistuminen Naton pysyvän laivasto-osaston SNMG1:n tehtäviin

Naton pysyvän laivasto-osaston SNMG1:n keskeisin tehtävä on osoittaa valmiutta, jolla tuetaan Naton pelotteen ja puolustuksen toimeenpanoa, sekä osallistua merivalvontaan ja tiedusteluun. SNMG1:lle laaditaan liittokunnan merivoimajohtoportaan komentajan vahvistama toimintasuunnitelma, jonka mukaisesti osasto operoi vuoronsa aikana. Osasto vastaa ensisijaisesti strategisesti tärkeiden merireittien valvonnasta ja suojaamisesta Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla. Osaston pysyvät tehtävät sisältävät tavanomaisia rauhanaikaisia alusten toimia, joilla Nato osoittaa valmiuttaan, lisää pelotettaan ja harjoituttaa joukkojaan yhdessä.

SNMG1-osaston normaaliajan toiminta koostuu toiminta-alueen operatiivisten tehtävien toimeenpanosta, Naton ja liittolaisten kansallisista harjoituksista sekä näiden väliin jäävistä satama- ja huoltojaksoista. Satamajaksojen aikana järjestetään esimerkiksi tapahtumia tai vastaanottoja, joista viestitään suunnitelman mukaisesti. Alukset tukeutuvat sekä Naton- että kansalliseen huoltojärjestelmään. Osastoa johtaa johtolukselta liittokunnan merivoimajohtoportaan komentajan tehtävään nimeämä komentaja tukenaan esikunta.

Puolustusvoimat osallistuisi SNMG1:n toimintaan asettamalla sen aluksille enintään viisi sotilasta joko pitkäkestoiseen (6 kuukautta) tai lyhytkestoiseen palvelukseen (1 kuukausi) vuoden 2027 aikana. Tämä mahdollistaa alusosaston toimintaan osallistumisen lisäksi muun muassa Pohjanmaa-luokan aluksen käyttöönottoprojektin tukemisen sekä kansallisen osallistumisen joustavan yhteensovittamisen. Tarkka ajankohta sotilaiden asettamisesta osaston aluksille riippuu alusosaston tehtävistä ja kansallisen osallistumisen aikataulutuksesta, jotka tarkentuvat alusosaston kanssa tehtävän suunnittelun edetessä.

Puolustusvoimat osallistuisi SNMG1:n tehtäviin mahdollisesti myös Hamina-luokan aluksella enintään kuukauden ajan vuoden 2027 aikana. Tämä voisi muodostua joko yhdestä tai useammasta erillisen ajanjakson kokonaisuudesta vuoden 2027 aikana. Osallistumiseen vaikuttaisi lähialueen turvallisuusympäristön tilanteen lisäksi Naton mahdolliset päätökset yllättäviin turvallisuusuhkiin vastaamisesta SNMG1-alusosastolla (kuten erillisenä valvonta- ja valmiustoimena tällä hetkellä toteutettu Baltic Sentry), kansallisen puolustuksen tarpeet ja alusluokan käytettävyyden. Osallistumisaika ei kuitenkaan kokonaisuudessaan ylittäisi yhtä

kuukautta, mutta on myös mahdollista, ettei osallistuminen aluksella toteutuisi lainkaan vuoden 2027 aikana. Tällä tavalla toteutettu osallistumismahdollisuus mahdollistaisi kansallisen toiminnan sekä Naton laivasto-osastoon osallistumisen joustavan yhteensovittamisen lähialueen turvallisuustilanteen niin edellyttäessä.

Osallistumisvahvuus olisi kaikissa tilanteissa yhteensä enintään 40 henkilöä, sisältäen osallistumisen SNMG1:n tehtäviin sen aluksilla enintään viidellä sotilaalla sekä mahdollisen osallistumisen Hamina-luokan aluksella alushenkilöstön ollessa noin 30 sotilasta. Osallistuminen on suunniteltu toteutettavaksi palkatulla henkilöstöllä ja reservistä palkattavilla sopimussotilailla. Sopimussotilaita suunnitellaan käytettävän asevelvollisten tilalla miehistötehtävissä.

Osallistuessaan SNMG1:n tehtäviin Hamina-luokan alus toimisi osana SNMG1-osastoa, ja aluksen tehtävät olisivat samat kuin koko osastolla. Mahdollisen kriisin syttyessä osasto on valmiudessa käynnistämään Naton neuvoston päätösten mukaiset toimet kriisin hallitsemiseksi toiminta-alueellaan.

Hamina-luokan aluksen ja osaston aluksilla palvelevien sotilaiden toiminta-alue kattaisi koko liittokunnan merellisen vastualueen eli Atlantin valtameren, Itämeren, Pohjanmeren, Välimeren ja Mustanmeren alueet. Hamina-luokan aluksen osallistuminen osana SNMG1-osastoa on kuitenkin suunniteltu toteutettavan ensisijaisesti Itämerellä ja osaston toiminnan niin edellyttäessä myös Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla, alusluokkakohdaiset käyttörajoitukset huomioiden.

Puolustusvoimilla on mahdollisuus vetää joukko pois tehtävästä, mikäli kansallinen puolustus sitä edellyttäisi (*reverse Transfer of Authority*).

Osallistuminen Naton pysyvän miinantorjuntaosaston SNMCMG1:n tehtäviin

Naton pysyvän miinantorjuntaosaston SNMCMG1:n tehtävät ovat miinantorjunta, sodanaikaisten merimiinojen raivaus, Naton harjoituksiin osallistuminen, muut kansalliset- ja monikansalliset harjoitukset, alusten ja alusosastojen väliset harjoitukset, miinavaarallisella alueella liikkumisen harjoittelu, miinantorjuntataktiikan- ja doktriinin kehittäminen sekä osallistuminen merivalvontaan ja tiedusteluun. Osaston ensisijaisia operointialueita ovat Itämeri, Pohjanmeri ja Pohjois-Atlantti. Osaston pysyvät tehtävät sisältävät tavanomaisia rauhanaikaisia alusten toimia, joilla Nato osoittaa valmiuttaan, lisää pelotettaan ja harjoituttaa joukkojaan yhdessä.

SNMCMG1-osaston normaaliajan toiminta koostuu toiminta-alueen operatiivisten tehtävien toimeenpanosta, Naton ja liittolaisten kansallisista harjoituksista sekä näiden väliin jäävistä satama- ja huoltojaksoista. Satamajaksojen aikana järjestetään esimerkiksi tapahtumia tai vastaanottoja, joista viestitään suunnitelman mukaisesti. Alukset tukeutuvat sekä Naton- että kansalliseen huoltojärjestelmään. Osastoa johtaa johtoalukselta liittokunnan merivoimajohtoportaan komentajan tehtävään nimeämä komentaja tukenaan esikunta.

Puolustusvoimat osallistuisi SNMCMG1:n tehtäviin Katanpää-luokan aluksella enintään kuuden kuukauden ajan vuoden 2027 aikana. Tämä muodostuisi joko yhdestä tai useammasta erillisestä ajanjaksosta vuonna 2027. Tällä hetkellä suunniteltu osallistuminen kattaa kolmen kuukauden mittaisen osallistumisen syys- ja marraskuun välisenä aikana. Lopullinen osallistumisajankohta tarkentuu suunnittelun edetessä ja siihen vaikuttaa SNMCMG1:n osaston liikesuunnitelman lisäksi kansallisen puolustuksen tarpeet, lähialueen turvallisuusympäristön tilanne ja alusluokan käytettävyys. Osallistumisaajan kasvattamiseen nyt suunniteltua kolmea kuukautta pidemmäksi vaikuttaisi lähialueen turvallisuusympäristön tilanteen lisäksi mm. Naton mahdolliset päätökset yllättäviin turvallisuusuuhkiin vastaamisesta SNMCMG1-alusosastolla (kuten erillisenä valvonta- ja valmiustoimena tällä hetkellä toteutettu Baltic Sentry) ja kansallisen puolustuksen tarpeet ja alusluokan käytettävyys. Osallistumisaika ei kuitenkaan kokonaisuudessaan ylittäisi kuutta

kuukautta. Tällä tavalla toteutettu osallistuminen mahdollistaisi kansallisen toiminnan ja Naton miinantorjuntaosastoon osallistumisen joustavan yhteensovittamisen.

Osaston johtoaluksella voisi toimia lisäksi enintään neljä sotilasta esikuntatehtävissä vuoden 2027 aikana myös muina aikoina kuin silloin kun Katanpää-luokan alus osallistuu SNMCMG1:n tehtäviin. Tämä esikuntaosallistuminen mahdollistaisi alusosaston toimintaan osallistumisen lisäksi muun muassa kansallisen osallistumisen joustavan yhteensovittamisen sekä alusten tehtävien suunnittelun. Tarkka ajankohta sotilaiden asettamisesta esikuntatehtäviin osaston johtoalukselle riippuu alusosaston tehtävistä ja kansallisen osallistumisen aikataulutuksesta, jotka tarkentuvat alusosaston kanssa tehtävän suunnittelun edetessä.

Katanpää-luokan aluksen ja osaston esikunnan tehtäviin sen johtoaluksella osallistumisen lisäksi Puolustusvoimat osallistuisi SNMCMG1:n tehtäviin mahdollisesti myös enintään kuuden sotilaan raivaajasukeltajapartiolla enintään kolmen kuukauden ajan vuoden 2027 aikana. Tämä voisi muodostua joko yhdestä tai useammasta erillisestä ajanjaksosta vuonna 2027. Tällä hetkellä suunniteltu osallistuminen kattaa enintään kolmen kuukauden mittaisen osallistumisen vuoden 2027 lopussa, mutta osallistuminen voi toteutua myös vuoden 2028 alussa, josta päätettäisiin erikseen. Lopullinen osallistumisaika tarkentuu suunnittelun edetessä.

Osallistumisvahvuus olisi kaikissa tilanteissa yhteensä enintään 50 henkilöä. Tämä sisältäisi Katanpää-luokan aluksen alushenkilöstön noin 40 sotilaan lisäksi mahdollisen osallistumisen osaston esikunnan tehtäviin johtoaluksella enintään neljällä sotilaalla sekä mahdollisen osallistumisen raivaajasukeltajapartiolla enintään kuudella sotilaalla osaston tehtäviin SNMCMG1:n aluksella. Osallistuminen on suunniteltu toteutettavaksi palkatulla henkilöstöllä ja reservistä palkattavilla sopimussotilailla. Sopimussotilaita suunnitellaan käytettävän asevelvollisten tilalla miehistötehtävissä.

Katanpää-luokan alus toimisi osana SNMCMG1-osastoa, ja aluksen tehtävät olisivat samat kuin koko osastolla. Raivaajasukeltajapartion tehtävät olisivat vedenalaisten räjähteiden ja merimiinojen etsintä, tiedustelu, tunnistaminen ja raivaaminen sekä erilaiset tukitehtävät. Mahdollisen kriisin syttyessä SNMCMG1-osasto on valmiudessa käynnistämään Naton neuvoston päätösten mukaiset toimet kriisin hallitsemiseksi toiminta-alueellaan.

Katanpää-luokan aluksen, osaston johtoaluksella palvelevien sotilaiden sekä raivaajasukeltajapartion toiminta-alue kattaisi koko liittokunnan merellisen vastualueen eli Atlantin valtameren, Itämeren, Pohjanmeren, Välimeren ja Mustanmeren alueet. Katanpää-luokan aluksen osallistuminen osana SNMCMG1-osastoa on kuitenkin suunniteltu toteutettavan ensisijaisesti Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla, alusluokkakohtaiset käyttörajaukset huomioiden.

Puolustusvoimilla on mahdollisuus vetää joukko pois tehtävästä, mikäli kansallinen puolustus sitä edellyttäisi (*reverse Transfer of Authority*).

Voimankäyttö

Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 12 a §:ssä säädetään toimivallasta ja voimakeinojen käytöstä kansainvälisen avun antamisessa, yhteistoiminnassa ja muussa kansainvälisessä toiminnassa. Pykälän 1 momentin mukaan kansainvälisen avun antamiseen ja yhteistoimintaan osallistuvalla henkilöstöllä on tehtävää suorittaessaan kansainväliseen oikeuteen perustuva ja kansainvälisen avun pyytäjän tai yhteistoimintaosapuolen määrittämä toimivalta sekä oikeus käyttää tehtävän kannalta välttämättömiä voimakeinoja. Voimakeinoja voidaan käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kun ne ovat tehtävän kannalta tarpeen, hyväksyttävässä suhteessa tehtävän tavoitteeseen nähden ja tehtävälle vahvistettujen voimankäyttö sääntöjen mukaisia. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Naton pysyvien merivoimaosastojen (SNMG ja SNMCMG) toiminnassa noudatetaan Naton neuvoston hyväksymiä voimankäytön sääntöjä (*Nato Rules of Engagement, ROE*), joiden perusteella alusosastolle on laadittu oma voimakeinojen toimeenpanokäskey, joka mahdollistaa voimankäytön koko merivoimaosaston oman toiminnan suojaamiseen siihen kohdistuvilta uhkilta. Sama voimankäyttösääntö koskee sekä SNMG1:stä että SNMCMG1:stä.

Kansallisvaltioiden aluevesillä mahdollisesta voimankäytöstä vastaa aina kansallisvaltio, joka omistaa aluevedet, pois lukien välitön itsepuolustus.

Turvallisuustilanne ja riskiarvio

Toimintaan Naton pysyvissä merivoimaosastoissa ei kohdistu normaalin kansainvälisen harjoitustoimintaan tai kansalliseen alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen tehtäviin verrattuna poikkeavia uhkia. Todennäköisimmän uhan aiheuttavat operaatioturvallisuuden vaarantuminen, sairastuminen tai tapaturma meripalveluksessa, etenkin vaativissa meriolosuhteissa Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla. Toimintaan kohdistuva tiedustelu-uhka on kuitenkin jatkuva ja korkea, mutta se ei merkittävästi poikkea kansalliseen toimintaan kohdistuvasta tiedustelu-uhkasta.

Suora sotilaallinen uhka Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla arvioidaan tällä hetkellä matalaksi. Lännen sotilaallinen läsnäolo ja aktiivisuus vetävät puoleensa Venäjän vastatoimia. Muutokset turvallisuustilanteessa ovat kuitenkin mahdollisia, eikä mahdollisesti kiristyvässä turvallisuustilanteessa suoraa sotilaallista uhkaa Naton merivoimaosastoja vastaan ei voida poissulkea.

Osallistumisen kustannukset

Katanpään-luokan aluksen kolmen kuukauden osallistumisen sekä laivasto-osaston aluksilla palvelevan henkilöstön osallistumisen kustannusarvio on kokonaisuudessaan noin 5,8 milj. euroa. Suunniteltu osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin rahoitetaan puolustusministeriön hallinnonalan määrärahoista.

Niissä poikkeuksellisissa tilanteissa missä lähialueen turvallisuusympäristön ennakoimattomien muutosten sekä kansallisen turvallisuuden johdosta aktivoidaan Hamina-luokan aluksen osallistuminen SNMG1:n toimintaan tai pidennetään nyt suunniteltua kolmen kuukauden osallistumista Katanpää-luokan aluksella SNMCMG1:n toimintaan, haetaan rahoitus näihin lisäyksiin lisätalousarviomenettelyn kautta.

Oikeusperusta ja päätöksenteko

Puolustusvoimista annetun lain 12 §:n 1 momentin mukaan Puolustusvoimat voi antaa Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselle valtiolle, Pohjois-Atlantin liitolle tai muulle kansainväliselle järjestölle taikka Euroopan unionille sekä osallistua yhteistoimintaan toisen valtion, Pohjois-Atlantin liiton tai muun kansainvälisen järjestön taikka Euroopan unionin kanssa ja osallistua muuhun kansainväliseen toimintaan ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa on säädetty päätöksenteosta erilaisissa merkittävässä kansainvälisen avun ja yhteistoiminnan tilanteissa. Lain 1 §:n perusteella lakia sovelletaan päätöksentekoon, joka koskee kansainvälisen avun antamista toiselle valtiolle, Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle sekä yhteistoimintaa toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa.

Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annettua lakia sovelletaan sen 1 §:n mukaan päätöksentekoon, joka koskee kansainvälisen avun antamista ja yhteistoimintaa, jos kyse on avusta tai toiminnasta:

- 1) joka perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan;
- 2) joka perustuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan;
- 3) johon sisältyy merkittäviä sotilaallisia voimavaroja;
- 4) johon voi sisältyä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä;
- 5) joka on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävää; tai
- 6) joka on laajakantoista ja periaatteellisesti tärkeää.

Puolustusvoimien osallistumisessa Naton pysyvän laivasto-osaston ja miinantorjuntaosaston tehtäviin vuonna 2027 on kyse toiminnasta, johon voi sisältyä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä edellä kuvatusti. Tehtäviä suorittavat merivoimien alukset ovat aseistettuja. Osallistuminen on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävää.

Tarkoituksena on, että tasavallan presidentti tekisi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain 2 §:n 1 momentin nojalla valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta päätöksen mainitun lain 1 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdan mukaisesta Puolustusvoimien osallistumisesta Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin vuonna 2027.

Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain 3 §:n mukaan ennen 2 §:ssä tarkoitetun päätöksen tekemistä valtioneuvoston on kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa, jos apu tai toiminta voi sisältää sotilaallisten voimakeinojen käyttöä. Jos päätös koskee erityisen vaativaa tilannetta, valtioneuvoston on ennen päätöksentekoa kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko.

Eduskunnan kuulemisjärjestys määräytyy avun tosiasiallisen luonteen perusteella (HE 72/2016 vp). Hallituksen esityksen mukaan erityisen vaativana tilanteena pidettäisiin esimerkiksi avun antamista, jossa apu sisältäisi sotilaallisten voimakeinojen käyttöä silloin, kun avun toteuttamisen arvioitaisiin toimialueen olosuhteet huomioon ottaen sisältävän merkittäviä riskejä. Selontekomenettely olisi myös aina tarpeen, jos kyse olisi sotilaallisen voimakeinoavun antamisesta tai pyytämisestä EU:n keskinäisen avunannon lausekkeen perusteella. Hallituksen esityksen mukaan eduskunnan kuulemisjärjestystä ratkaistaessa olisi arvioitava tilannetta kokonaisvaltaisesti ja otettava huomioon toiminnan tavoitteet, tehtävät ja toteuttamistapa. Hallituksen esityksessä todetaan, että sisällöltään väljää määrettä ”erityisen vaativasta tilanteesta” sotilaallisen voimakeinoavun käsittelylle eduskunnan täysistunnossa on tulkittava ja sovellettava käytännössä laajentavasti perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla siten, että eduskunnan vaikutusmahdollisuudet turvataan (PeVL 54/2005 vp, s. 5-6).

Osallistumista Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen pysyvän laivasto-osaston ja pysyvän miinantorjuntaosaston tehtäviin Naton merellisellä vastuualueella on pidettävä lain 3 §:ssä tarkoitettuna erityisen vaativana tilanteena. Riski- ja uhka-arvion perusteella nykytilanteessa toimintaan ei sisälly merkittäviä riskejä. On kuitenkin mahdollista, että tehtävien aikana tilanne muuttuisi vaativammaksi. Mahdollisesti kiristyneessä turvallisuustilanteessa suoraa sotilaallista uhkaa Naton pysyvää laivasto-osastoa ja miinantorjuntaosastoa vastaan ei voida poissulkea.

Naton pysyvien laivasto- ja miinantorjuntaosastojen tehtävät sisältävät tällä hetkellä tavanomaisia rauhanaikaisia alusten toimia, joilla Nato osoittaa yhtäältä sotilaallista valmiuttaan, lisää pelotettaan ja harjoituttaa joukkojaan. **Ne ovat kuitenkin Naton johdossa ja tarvittaessa**

käytettävissä Naton neuvoston päätösten mukaisesti kaikkiin Naton tehtäviin mukaan lukien Naton nopean toiminnan joukot. Myös suomalaisille aluksille ja sotilaille osana Naton pysyviä laivasto- ja miinantorjuntaosastoja suunnitellut tehtävät voisivat näin ollen joissakin olosuhteissa muuttua, tilanteen niin vaatiessa.

Valtioneuvosto kuulee näin ollen eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteon kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain 3 §:n mukaisesti.

Puolustusvoimat arvioi osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä ennen mahdollista osallistumisajankohtaa. Tässä yhteydessä arvioidaan tarvittaessa myös osallistumisen ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkittävyys.